

ЛОКАЛІЗАЦІЯ НА ПРАКТИЦІ: ВПРОВАДЖЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Nonviolent **Peaceforce**

ЛИСТОПАД 2024

Вступ

Минуло понад 2 роки після початку повномасштабного вторгнення в Україну, але заходи гуманітарного захисту залишаються недостатніми, що призводить до високого рівня ризику для цивільного населення. Особливо для тих, хто добровільно надає гуманітарну допомогу чи послуги на передовій або в зоні бойових дій. Прогалини в захисті часто виникають через асиметрію в розподілі ризиків між міжнародними неурядовими організаціями (МНУО) та національними неурядовими організаціями (НУО), самостійними волонтерськими групами і громадськими активістами, які найчастіше надають допомогу на прифронтових територіях (далі в цьому звіті - «гуманітарні працівники в зоні бойових дій»). Українські організації продовжують залишатися основними суб'єктами, які доставляють допомогу та надають послуги в таких умовах, де МНУО вважають ризик занадто високим для власної діяльності.

У цьому звіті ми розповімо про програмні інтервенції, реалізовані Nonviolent Peaceforce (NP) у спробі подолати прогалини в ризиках між учасниками реагування, та оцінити їхній вплив на асиметричні відносини між міжнародними та місцевими суб'єктами, а також визначити ділянки роботи, де ризик для місцевих суб'єктів залишається непропорційно високим. У процесі реалізації різних стратегій і ми, і наші партнери отримали повчальний досвід, який буде висвітлено в цьому звіті, щоб інші організації та донори могли вчитися на ньому. Ми надаємо ці широкі рекомендації з відповідального партнерства задля реалізації локальних гуманітарних заходів реагування та кращого захисту цивільного населення в Україні та за її межами.

Передумови

У травні 2023 року NP опублікувала [аналітичний звіт](#), в якому висвітлила значні ризики, з якими стикаються гуманітарні працівники, що працюють в зоні бойових дій, переважно волонтери, у найбільш постраждалих і важкодоступних громадах. Ці люди часто несуть несправедливий тягар ризиків, намагаючись досягти та підтримати найбільш вразливі громади й людей, їдучи туди, куди МНУО часто не потрапляють. [Нещодавній звіт](#) ACAPS показав, що багато проблем, з якими стикаються гуманітарні працівники в зоні бойових дій і на які раніше звертала увагу NP, не були належним чином вирішені. Це перешкоджає наданню гуманітарної допомоги та наражає гуманітарних працівників на небезпеку.

Як підкреслюється у звіті ACAPS, асиметричні відносини між МНУО та НУО досі зберігаються, що часто призводить до перекладання ризиків на місцевих партнерів без належної фізичної, технічної та психосоціальної підтримки. Попри те, що обов'язок піклування про місцевих партнерів і волонтерів дедалі частіше обговорюється на форумах МНУО і міжнародних/національних координаційних зустрічах, а також згадується в пріоритетах донорів, практична реалізація цього принципу залишається складною. Хоча все більше МНУО мають політику обов'язку піклування щодо своїх партнерів і краще усвідомлюють тиск, який може чинитися на них під час надання допомоги на прифронтових територіях, керівні принципи цього обов'язку піклування щодо діяльності, не пов'язаної з наданням допомоги, наприклад, тренінгів, є менш чіткими.

Програмна діяльність NP в Україні ґрунтується на Стратегії відповідального партнерства, яка є ширшою за керівні принципи обов'язків піклування і передбачає співпрацю з партнерами на рівних умовах, забезпечуючи належне реагування на ризики, а не передачу їх на «аутсорсинг». Завдяки цьому програми NP орієнтовані на запобігання та пом'якшення ризиків, з якими стикаються волонтери в зоні бойових дій. Вони концентрують та посилюють такі заходи реагування громадянського суспільства на надзвичайні ситуації, які очолюються цивільним населенням та існували до міжнародного втручання.

Методологія

Цей звіт є результатом аналізу понад 420 свідчень волонтерів та співробітників 45 різних місцевих партнерських організацій, отриманих у квітні-липні 2024 року. Свідчення були зібрані за допомогою дискусій у фокус-групах (FG), глибинних інтерв'ю (KIIs) та опитувань серед НУО, громадських організацій та волонтерських груп, які отримували організаційну підтримку від NP або брали участь в наших Програмі страхування волонтерів (VIP) або Програмі стійкості волонтерів (VRP).

Використовуючи свідчення, зібрані у 2022-2023 роках для попереднього звіту про відповідальне партнерство, як базові, NP змогла порівняти рівень безпеки та сприйняття безпеки місцевих гуманітарних працівників під час надання допомоги в зоні бойових дій.

Поза межами обов'язків піклування: Програмування на засадах цивільного захисту

Від риторики до дії – що значить реалізувати обов'язок піклування на практиці? Розробляючи програми з місцевими партнерами, NP намагалась всебічно розглянути ризики, з якими стикаються українські НУО, включаючи фізичну безпеку, психосоціальні наслідки та стійкість впродовж довгого часу. Основна увага приділялась п'яти ключовим напрямкам, про які йдеться нижче.

Позичка засобів індивідуального захисту (PPE)

Засоби індивідуального захисту (PPE – Personal Protection Equipment) довели свою життєво необхідну роль в Україні, захищаючи гуманітарних працівників в зоні бойових дій від значного ризику загибелі чи отримання поранень внаслідок авіаударів, обстрілів чи мінної небезпеки. У 2022 році побачивши проблему недоступності PPE для гуманітарних працівників, які працюють в зоні бойових дій, NP розробила та впровадила програму позички таких засобів, щоб такі волонтери могли безпечніше працювати на деокупованих та прифронтових територіях.

Навіть через два роки програма залишається важливою і ефективною для місцевих партнерів, які продовжують нести основний тягар відповідальності за реагування на надзвичайні ситуації. Неналежний захист працівників призводить до недостатнього захисту всього цивільного населення, створюючи низку проблем із безпекою, які підривають гуманітарне реагування. Через рік після початку програми позички засобів індивідуального захисту (PPE), NP залишалась єдиною відомою для партнерів МНУО, яка б надавала засоби індивідуального захисту (PPE) в користування.

Коли партнерів NP запитали, чи вони досі користуються PPE за призначенням, усі відповіли, що програма позичання має вирішальне значення для забезпечення їхньої безпеки під час роботи в зонах бойових дій та поблизу них. Співкування з трохи менш ніж сотнею волонтерів з 25 різних організацій підтвердило, що NP є єдиною міжнародною організацією, яка надає PPE своїм партнерам. І це при тому, що понад половини опитаних співпрацюють з іншими МНУО по схожих програмах – надання послуг в зоні бойових дій і підтримка цивільного населення.

«Перед підписанням меморандуму з NP волонтерська команда не мала доступу до засобів індивідуального захисту. Завдяки програмі позички PPE гуманітарні працівники відчують себе більш захищеними під час поїздок у червону зону».
Катерина, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Херсон)*

«Ми кілька разів потрапляли під обстріл російських окупантів. Під час обстрілу на мені був бронезилет, завдяки якому я не отримав осколкових поранень, оскільки всі осколки застрягли в бронезилеті. Життя кількох моїх колег також було в безпеці, завдяки екіпіровці, яку вони мали на собі».
Ігор, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Херсон)*

«Ситуація в Херсоні та Херсонській області не покращується, обстріли частішають, а ризики загрози життю волонтерів під час виконання місій зростають. Засоби індивідуального захисту з високим ступенем захисту, що надаються NP, дають можливість частіше та ефективніше виконувати свої завдання».
Олександр, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Херсон)*

Хоча партнери NP позитивно оцінили важливість доступу до PPE, половина з них також повідомили, що надані засоби були занадто важкими, через що деякі гуманітарні працівники замінювали захисні пластини на легші, а іноді взагалі не одягали PPE. Це було особливо помітно влітку, коли ходити в захисному спорядженні було особливо незручно через спеку. Бронежилети громіздкі і розраховані на чоловіків, а не на жінок і дітей, що робить їх незручними для гуманітарного реагування, яке все більше і більше очолюється жінками. У відповідь на запити NP придбала бронежилети дитячих розмірів, проте загальна необхідність зробити ці речі більш інклюзивними за розміром очевидна і є відображенням наявних проблем з доступністю у виробництві PPE.

Водночас потреба в тому, щоб волонтери носили PPE і робили це належним чином, є критично важливою. У червні 2024 року лише захисні засоби врятували декількох волонтерів від травм чи загибелі – FPV-дрон уразив їхню автівку в Антонівці на Херсонщині. Бронежилети та шоломи, виданні NP, були пошкоджені, а самі гуманітарні працівники не постраждали.

Цей інцидент є одним з багатьох прикладів ризиків, з якими стикаються гуманітарні працівники, працюючи в зоні бойових дій і намагаючись дістатись до постраждалого населення у прифронтових громадах. Висока інтенсивність вогню і часто невибіркового характеру атак обмежує спектр ефективних заходів щодо пом'якшення наслідків, залишаючи фізичний захист за допомогою засобів індивідуального захисту одним з найбільш необхідних і прийнятних способів реагування.

Цей інцидент також нагадує про «нормалізацію» ризиків, що є звичайним результатом тривалих конфліктів. Для суб'єктів громадянського суспільства, які працюють у вразливих місцях, важливо розробити надійні безпекові Стандартні операційні процедури діяльності та дотримуватися їх якомога ретельно, щоб протидіяти ризикам втоми та вигорання. Там, де розвиток подібних процедури є складним, донорам важливо сприяти інтеграції подібної технічної підтримки в стратегію партнерства. Це залишається ключовим програмним фокусом для NP і ключовим компонентом підходу до відповідального партнерства.

Тренінги з технічної безпеки та охорони – перша медична допомога та реагування на травми

Для гуманітарних працівників, які працюють в зоні бойових дій, вкрай важливо навчитись надавати першу медичну допомогу та знати, як реагувати на травми. Це потрібно і для їхньої власної безпеки, і для підвищення безпеки тих громад, де вони надають допомогу. Навчальні курси з надання першої медичної та психологічної допомоги, які проводить NP, розроблені для підвищення стійкості громад під час надзвичайних ситуацій та захисту тих, хто надає першу допомогу в умовах підвищеного ризику. Тренінги забезпечують наявність підготовлених осіб на прифронтових і деокупованих територіях. Ці практичні заняття допомагають на рівні м'язової пам'яті засвоїти навички реагування, тобто довести їх до автоматизму, необхідного в польових умовах. Визнаючи, що такі знання зазвичай зникають протягом шести місяців, NP прагне регулярно перенавчати членів громад і гуманітарних працівників, які працюють в зоні бойових дій. Це потрібно для уникнення нормалізації ризиків у зв'язку з продовженням конфлікту.

Усі партнери повідомили, що тренінги з надання першої медичної допомоги (FAT) і психологічної першої допомоги (PFAT) значно підвищили їхню безпеку під час роботи в зоні бойових дій. Вони також відзначили, що навчальні матеріали були ретельно розроблені з урахуванням специфічних загроз в Україні, таких як артилерійський вогонь, ракетні влучання, мінна та вибухова небезпеки. Програми тренінгів не є статичними й розвиваються відповідно до потреб на місцях. Наприклад, нещодавно NP запровадила новий тренінг з FAT спеціально для тих, хто бере участь в евакуації маломобільних груп населення. Усі партнери просили про продовження тренінгової програми з надання першої допомоги. Це підкреслює постійний попит на такі важливі знання і свідчить про глибоке усвідомлення ризиків, з якими стикаються гуманітарні працівники, які працюють в зоні бойових дій, та їх організації.

«Після тренінгу я як ніколи розумію необхідність таких знань [про першу медичну допомогу]. В тих умовах і в ті часи, які ми живемо в Україні, дякую команді NP за таку підтримку в знаннях».

-Аліна*, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Миколаїв)

«Приходячи на ваші тренінги, я все більше починаю розуміти й розширювати межі знань [про першу медичну допомогу], які можуть стати в пригоді в моєму житті та житті людей, які мене оточують. Це допомагає краще усвідомлювати, як діяти та поводитись з людьми, які потребують допомоги».

Костя*, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Харків)

Партнери розповіли, що не тільки NP, але всі міжнародні організації, які надавали їм підтримку, вимагали, щоб і волонтери, і штатні гуманітарні працівники проходили спеціальне навчання перед тим, як працювати уздовж лінії зіткнення. Зазвичай їх відправляють для проходження таких тренінгів в інші регіони країни. Таку політику партнери відзначають як зміну від початку повномасштабного вторгнення. Зараз приділяється більше уваги розбудові інституційної спроможності – дотриманню певних знань і стандартів безпеки.

Тренінги з гуманітарних принципів

Після повномасштабного вторгнення багато українців різних професій почали присвячувати своє життя гуманітарному реагуванню на надзвичайні ситуації. Люди використовували власні транспортні засоби для розвезення гуманітарної допомоги, відкривали свої домівки для внутрішніх переселенців (ВПО) та використовували краудфандинг для підтримки постраждалого від війни цивільного населення. Для організації цього низового реагування створювалось все більше і більше волонтерських груп та громадських організацій. Більшість з них мали незначний досвід роботи в гуманітарній сфері або не мали його взагалі.

Через відсутність чи нестачу цього досвіду багато хто з цих нових організацій не знав про існування і не дотримувався гуманітарних принципів. Це наражає на підвищений ризик стати мішенню для військових і самих гуманітарних працівників, і тих, кому вони допомагають, а також позбавляє їх права на захист згідно із міжнародним гуманітарним правом. Крім того, недотримання гуманітарних принципів перешкоджає фінансуванню таких організацій міжнародними донорами.

Для розв'язання цієї проблеми NP почала проводити тренінги на тему «Гуманітарні принципи». Він став обов'язковим для партнерів NP як частина «обов'язку піклування» – визнаючи ризики, що виникають у разі недотримання принципів. Тренінг також покращує інституційну спроможність партнерів, підвищуючи їхню відповідність вимогам для отримання зовнішнього фінансування.

«До сьогоднішнього дня ми взагалі не знали про гуманітарні принципи чи про те, як запобігати насильству. Тепер ми маємо на меті вивчити цю тему глибше і навчати наших волонтерів на подібних тренінгах за підтримки NP».
Максим*, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Миколаїв)

Програма страхування волонтерів (VIP) та Програма стійкості волонтерів (VRP)

В рамках відповідального партнерства важливо, щоб місцеві гуманітарні працівники отримували таку ж всебічну підтримку, яку традиційно отримують міжнародні. Це включає страховий захист від нещасних випадків, що трапляються під час виконання обов'язків, а також комплексну психологічну підтримку для подолання травм та/або стресу, пов'язаних із виконанням цієї ролі.

Одним зі способів зменшення розриву й розбіжності між місцевими та міжнародними акторами, є Програма страхування волонтерів і Програма стійкості волонтерів (VIP і VRP відповідно) від NP. Завдяки їм гуманітарні працівники, які працюють у складних і важкодоступних районах, отримують страховку від нещасних випадків (VIP) та можливість психологічної підтримки (VRP). За рік роботи понад тисячі волонтерів з 53 різних організацій у Донецькій, Миколаївській, Одеській, Харківській та Херсонській областях взяли участь в обох програмах. Результати були здебільшого позитивні, але вочевидь є простір для вдосконалення, щоб сприяти подальшій максимізації програм.

На запитання «Як страхування волонтерів вплинуло на ваше повсякденне життя?» 80% відповіли, що тепер під час роботи почуваються більш захищеними і впевненими, тоді як 20% заявили, що їм байдуже. Серед прихильників позитивного впливу програми, багато хто зауважив, що усвідомлення того, що сім'ї отримають фінансову підтримку після їхньої смерті, дало їм душевний спокій.

«Моя дружина почувається щасливішою, коли я волонтерствую на фронті, бо тепер я застрахований. Загалом, це дозволило мені краще виконувати свою роботу, оскільки я не хвилююся, що члени моєї сім'ї хвилюються. Тим більше, що вони тепер живуть в іншій країні
- Микола*, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Херсон)

**«Отримання страховки підвищило мою впевненість під час волонтерства. Я не відчуваю себе такою вразливою, але я також краще усвідомлюю ризики після тренінгу з безпеки від НР. Ці дві речі разом мені дуже допомогли
Ганна*, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Краматорськ)**

80% опитаних гуманітарних працівників також висловили сумніви, що страховка спрацює в разі потреби. Це відображає загальну недовіру українців до подібних інституцій та органів влади, і страхування не є винятком. Партнери МНУО повинні ретельно обирати постачальників послуг, щоб гарантувати, що страховий захист є дійсно ефективним, а також створювати можливості для тих, хто вже має такі поліси, більше дізнатись як подавати заяви на відшкодування, що підвищить їхню довіру до такої підтримки.

Результати програми стійкості волонтерів також були різними в різних регіонах та організаціях. Загалом, цю ініціативу вітали, оскільки раніше такі послуги не надавалися.

«Потенціал допомоги цивільному населенню значно покращився, оскільки волонтери тепер мають можливість звертатися за психологічною підтримкою для зняття стресу. Ця підтримка є життєво важливою для подолання як безпосередніх наслідків травматичних інцидентів, таких як потрапляння під обстріл, так і довготривалого стресу, накопиченого в результаті роботи в складних умовах».

Віктор*, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Краматорськ)

Водночас більшість волонтерів та організацій, які мають доступ до цієї послуги, нею не користувались. Відповідаючи на запитання про причини, половина партнерів зазначили, що не відчують потреби в професійній психологічній підтримці і шукатимуть її в інший спосіб, наприклад, проводячи час із друзями та сім'єю, якщо це буде необхідно. Деякі учасники також зазначили, що ці послуги сприймаються як такі, що більше підходять жінкам, ніж чоловікам, що відображає соціальну стигму, яка часто асоціюється з отриманням психосоціальної підтримки.

Партнери, чиї команди скористалися програмою, повідомили, що послуга була неоціненною. Навіть серед тих, хто спочатку вагався, багато хто був вражений якістю допомоги та глибоким розумінням і співчуттям з боку надавачів послуг. Їх заспокоювало те, що за потреби можна було отримати додаткові сесії, і вони цінували, що психологи були з України. Ті мали спільний досвід із гуманітарними працівниками, а оточення обох співрозмовників переживали схожі страждання.

«Програма дозволила представникам наших відділень прямої допомоги отримати індивідуальну психологічну підтримку, якої вони вкрай потребували під час роботи з громадами, що опинилися у складних і травматичних життєвих обставинах

Богдан*, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Харків)

Оскільки потреба у страхуванні життя та психосоціальній підтримці серед учасників бойових дій в Україні зберігається, існує чітка потреба у вивченні цього досвіду та розробці нових комунікаційних стратегій щодо таких послуг. Надання точної інформації може допомогти розвіяти соціальну стигму навколо психосоціальної підтримки та зміцнити довіру до програми страхування. Наприклад, оскільки деякі організації вже користуються такими послугами, одним з підходів може бути проведення інформаційних сесій за принципом «рівний-рівному» під керівництвом волонтерів, які вже відчули користь програм. Це може допомогти у подоланні деяких стигм і негативного сприйняття, пов'язаних з отриманням психіатричної допомоги або зі схемою страхування. Також заохотити більшу кількість волонтерів повною мірою скористатися послугою і звернутись за професійною підтримкою може проведення VRP-сесій в офлайн-форматі.

Волонтерський Хаб: Херсон

Для належної координації реагування та вдосконалення програм на місцевому рівні важливо, щоб гуманітарні працівники, які надають допомогу в зоні бойових дій, мали спеціальний простір для планування діяльності, обміну найкращими практиками та відпочинку. Для цього у грудні 2023 року NP створила у Херсоні «Волонтерський хаб». Простір перетворився на живий і динамічний центр, де можна спілкуватися та координувати зусилля. Його важливість стала особливо очевидною в розмовах з гуманітарними працівниками. Вони часто згадували, як хаб покращив їхню роботу, зблизивши їх з іншими організаціями. Наприклад, в спільному просторі стало значно легше шукати колег для допомоги з евакуацією цивільного населення.

Покращення координації не лише зміцнило різні залучені організації, а й підвищило індивідуальну стійкість, сприяючи формуванню почуття спільноти та загальної мети. Гуманітарні працівники часто говорять про значний вплив високого рівня стресу на їхній фізичний і психологічний стан, багато хто помічає за собою ознаки вигорання і виснаження. Хаб забезпечує безпечний простір для гуманітарних працівників, які працюють в зоні бойових дій. Тут вони можуть поспілкуватися один з одним, відпочити та підзарядитись.

«Ми нарешті перестали «гуляти самі по собі» і тепер робимо маленькі кроки до плідної співпраці».

- Аліна, співдиректорка місцевої організації «Справжні» (Херсон)

Хаб був також корисним у покращенні координації між акторами національного і місцевого рівнів. Наприклад коли раніше оголошували примусову евакуацію, заява не супроводжувалась інформацією про те, як цей процес має відбуватися, що часто призводило до поспішних дій, не зосереджених на питаннях захисту. Хаб зменшив такі розриви між визначеною політикою та її реалізацією, підтримуючи налагодження відносин між різними організаціями, які можуть доповнювати зусилля одна одної під час евакуації. NP виконує роль фасилітатора, яку високо оцінили волонтери. Раніше вони не знали про можливу підтримку з боку певних МНУО чи урядових структур.

Як наслідок, НУО стали більш обізнаними та пов'язаними зі спільнотами МНУО та донорів, їхньою політикою і практикою, а також змогли реалізувати спільні зусилля з більшим позитивним впливом.

«Беручи участь у засіданнях Хабу, ми завжди маємо можливість зустрітися з партнерами та поділитися своїми знаннями або скоординувати нашу діяльність».
Володимир, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Херсон)*

Цього року структура хабу стала більш зрілою, щоб краще відображати взаємодоповнюваність його активних членів. Різні організації стали тематичними координаторами та співкерівниками з питань захисту по своїх напрямках. Це також сприяє підвищенню ефективності реагування та зменшує дублювання зусиль.

Програма Палива та Стипендій

Компенсація робочого часу гуманітарних працівників, які виконують задачі в зоні бойових дій, і полегшення тягаря витрат на паливо та ремонт автівок, є вирішальними для встановлення відповідальних партнерств і подальшого забезпечення гуманітарної допомоги в зоні бойових дій. Під час початкової оцінки NP стало зрозуміло, що для подальшої безперебійної роботи багатьом місцевим механізмам реагування катастрофічно не вистачає матеріальних ресурсів. Обмеження масштабів та обсягу задач були спричинені нестачею палива та відсутністю грошей на оплату роботи. Це змушувало багатьох гуманітарних працівників відмовитись від своєї діяльності заради працевлаштування та стабільного доходу.

Для того, щоб дозволити важливим місцевим гуманітарним механізмам підтримувати й збільшувати масштаби своєї діяльності, NP надає кошти на транспорт і стипендії (грошове відшкодування) гуманітарним організаціям і волонтерським групам, що працюють в зоні бойових дій. Підтримка місцевих гуманітарних механізмів є важливим методом забезпечення пріоритету місцевих суб'єктів, а не заміни їх великими міжнародними операціями.

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

NP укладає угоди з партнерами, просячи оцінити свої щомісячні витрати на паливо в літрах, виходячи з попереднього досвіду, моделі автомобіля та плану роботи. Партнери також вказують кількість своїх волонтерів та їхні задачі – стипендія нараховується щодня. Один і той самий працівник не може отримувати кілька стипендій за різні види гуманітарної діяльності, якщо вони здійснюються в один і той самий день. Сума також включає податки, щоб забезпечити відповідальний підхід і виконання податкових зобов'язань з боку волонтерів.

Загальна сума надається партнерам у формі «субгранту». Вони повинні надавати звіти щоквартально відповідно до погодженої логічної матриці проекту та загального бюджету, щоб отримати наступний транш субгранту.

Візит NP до транзитного центру в Зерновому, листопад 2024, ©NP

Програма «Палива та Стипендій» виявилася вирішальною у підтримці гуманітарної діяльності, якою керують місцеві організації: 80% залучених партнерів заявили, що їхні засоби до існування та операційна спроможність залежали від цієї програми. Хоча цей програмний підхід не є впорядкованим в рамках міжнародної реакції на повномасштабне вторгнення, але це вкрай важливий ресурс для гуманітарних організацій, які працюють в зоні бойових дій. Без такої підтримки їхня діяльність суттєво обмежується необхідністю особисто оплачувати витрати на паливе та технічне обслуговування транспортних засобів. Багато гуманітарних працівників в зоні бойових дій не отримують жодної зовнішньої підтримки, а ті, хто отримує, мають суворі обмеження по витратах на паливе. Ця стаття видатків не розглядається як програмна діяльність, а асоціюється скоріше з накладними та операційними витратами.

«NP була єдиним міжнародним актором, який на перших етапах війни підтримував нас у покритті витрат на паливе. Це дозволило нам ефективніше і частіше доставляти необхідну допомогу (їжу, воду, гігієнічні набори) постраждалим домогосподарствам і людям з прифронтових районів України. Зараз NP продовжує нас підтримувати, і це один з небагатьох відомих нам суб'єктів, які надають таку підтримку. Вона досі дає можливість доставляти допомогу у важкодоступні села, які внаслідок руйнувань не мають усіх необхідних засобів для нормального існування».

- Денис*, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Миколаїв)

Багато гуманітарних працівників зазначили, що стипендії дозволяють їм продовжувати волонтерську діяльність навіть через два з половиною роки після початку війни. Без цього, за їхніми словами, можливо, довелось би повернутись до роботи на повну ставку.

«З початком повномасштабного вторгнення в Україну більшість наших товаришів, не вагаючись, стали волонтерами й почали допомагати людям, які постраждали від конфлікту в Україні. Кожен з них віддавав себе повністю і працював кожен день. Завдяки гстипендії від організації NP, волонтери відчували моральну підтримку від міжнародної організації, яка утримувала їх від вигорання і давала мотивацію продовжувати свою волонтерську роботу»

Віктор*, гуманітарний працівник в зоні бойових дій (Харків)

Візит NP до транзитного центру в Зерновому, листопад 2024. ©NP

Під час реалізації цієї програми NP адаптувала та підлаштовувала свій механізм партнерства, що призвело до двомісячної перерви у наданні партнерам як пального, так і стипендій^[1]. Вона мала критичний вплив на діяльність: чотири організації, що працюють поблизу лінії зіткнення, повідомили, що майже зупинили свою роботу, попри постійний попит з боку цивільного населення в цих районах. Ситуація підкреслює важливість наявності стратегій сталого розвитку та підтримки чіткої комунікації між партнерами та МНУО для запобігання таким перебоєм.

Майже через три роки після повномасштабного вторгнення важливо також заново оцінити використання терміну «волонтер» і пов'язаних з цим системи стипендій. Наскільки адекватно і точно вони відображають ту роботу, яку виконують гуманітарні працівники в зоні бойових дій? Насправді багато місцевих груп фактично працюють, навіть якщо формально так не називають себе, як професійні гуманітарні організації, що володіють глибоким контекстуальним досвідом і навичками, необхідними для гуманітарного реагування в районах їхньої діяльності. Оскільки війна триває, необхідно, щоб усі партнери-донори ставили собі такі питання і, за необхідності, були готові переорієнтовувати свою діяльність. Ці роздуми є одним з компонентів зусиль, які докладає в цьому напрямку NP, і мають важливе значення для забезпечення того, щоб наша робота продовжувала підтримувати та відповідати цілям у мінливому контексті.

Висновок

Протягом останнього року NP впроваджувала в Україні програми, які сприяють розвитку відповідального партнерства, і прагнула вийти за рамки мінімальних зобов'язань з надання допомоги. Ці кроки, а саме позичка засобів індивідуального захисту, забезпечення страхування, підтримка психічного здоров'я, тренінги та безпекові й координаційні простори, є спробою на практиці реалізувати принципи відповідального партнерства та зменшити розрив між МНУО та НУО, що працюють в Україні. Окрім NP, серед МНУО спостерігається загальне покращення у зменшенні ризиків та підтримці захисту, що надається гуманітарним працівникам, які працюють в зоні бойових дій. Наприклад, місцеві організації повідомляють про збільшення кількості працівників, які проходять відповідну підготовку з питань безпеки та захисту перед відправленням у прифронтові райони. Ці зусилля закладають основи для кращої та ефективнішої локалізації, гарантуючи, що гуманітарні працівники, які працюють в зоні бойових дій, отримують необхідну підтримку для продовження своєї діяльності.

Попереду ще довгий шлях. Багато партнерів NP повідомляють, що деякі з найважливіших видів підтримки їхньої діяльності надаються виключно з боку NP. Ми закликаємо інші МНУО та донорів переглянути свою політику щодо обов'язків піклування та творчо підходити до їх інтеграції в рамках партнерств.

¹ На основі отриманого досвіду NP нещодавно змінила спосіб надання «палива та грошового забезпечення», перейшовши від меморандумів про взаєморозуміння до субгрантів. Тобто запит на паливо та забезпечення формується на основі програмних очікувань з індикаторами, що дає партнеру більше простору для маневру у підтримці своєї діяльності. До складу субгранту входять податки, а також накладні витрати, що сприяє розвитку інституційної спроможності. Це була нещодавня зміна для NP, і ми все ще чекаємо на відгуки партнерів про те, чи розв'язало це проблему доступності, і як в майбутньому процеси можуть стати ще доступнішими.

Рекомендації

Хоча програми, запроваджені NP, були загалом ефективними у покращенні захисту гуманітарних працівників, які працюють в зоні бойових дій, прогалини досі залишаються. Є багато можливостей для покращення та розширення підтримки.

Ключові стейкхолдери, а саме уряд України, національні та міжнародні гуманітарні організації, групи громадянського суспільства та міжнародні донори, можуть продовжувати покращувати свої партнерські відносини з гуманітарними працівниками в зоні бойових дій наступним чином:

- **Стандартизувати захист і підтримку з мінімізації ризиків, які виходять за рамки мінімальних обов'язків з піклування.** Розширений захист і підтримка у зменшенні ризиків мають бути базовим зобов'язанням МНУО, донорів та інших організацій, які підтримують гуманітарних працівників, які працюють у зоні бойових дій. Попри те, що у визнанні ризиків, на які наражаються такі працівники, надаючи допомогу і послуги, відбулися помітні зрушення, необхідно зробити більше кроків для практичного подолання цих ризиків. Можливі кроки містять в собі і пряму підтримку у виконанні задач, таку як забезпечення паливом і грошовою компенсацією для волонтерів, надання засобів індивідуального захисту, і допомогу в розробці стратегій зменшення ризиків і захисту, а також більш комплексну підтримку добробуту і стійкості гуманітарних працівників в зоні бойових дій за допомогою таких програм, як VIP та VRP чи волонтерські хаби від NP.
- **Розширити доступ до засобів індивідуального захисту (PPE) та запропонувати варіанти, що враховують різні розміри.** NP залишається єдиною організацією, що пропонує доступ до PPE для гуманітарних працівників, які працюють в зоні бойових дій, і не має можливостей або ресурсів для підтримки без виключення усіх, хто цього потребує. Забезпечення PPE має бути стандартною вимогою для надання грантів і підтримки, що надається донорами або МНУО, які для надання допомоги в зонах підвищеного ризику покладаються на гуманітарних працівників. Крім того, зацікавлені сторони повинні співпрацювати з постачальниками, щоб виробляти PPE, які підійшли б для людей з меншою статурою. Це особливо важливо, тому що зараз все більшу частину гуманітарного реагування беруть на себе жінки, оскільки чоловіків мобілізовують.
- **Співпрацювати з громадами для вивчення ефективних і культурно прийнятних методик психічного здоров'я та психосоціальної підтримки для гуманітарних працівників, які працюють в зоні бойових дій.** Програма VRP продемонструвала, що багато гуманітарних працівників, які працюють в зоні бойових дій, не поспішають звертатися за традиційною психотерапевтичною підтримкою. Тим, хто співпрацює з такими людьми необхідно продовжувати вивчати альтернативні методи психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, такі як групи підтримки та громадські простори. Крім того, для подолання стигматизації, що лежить в основі відмови від терапії, важливе значення має забезпечення ресурсами та надання точної інформації про психосоціальну підтримку, потреби у сфері психічного здоров'я та наслідки травми. Інформацію мають надавати ті, кому довіряють гуманітарні працівники. Також сприяє покращенню психічного стану відчуття безпеки від таких програм як VIP чи позичка PPE, а також інших видів прямої підтримки. Наразі висока інтенсивність і невибірковий характер бойових дій, з якими стикаються українські гуманітарні працівники в зоні бойових дій, створюють значне психічне, емоційне і соціальне напруження. Практична підтримка у сфері захисту може також пом'якшити цей тиск.

- **Забезпечити сталість підтримки в умовах затяжного конфлікту.** Ті, хто співпрацює з гуманітарними організаціями, що надають допомогу в зоні бойових дій, повинні пам'ятати про ризики зовнішньої підтримки у сфері захисту, при плануванні якої не урахували довгострокову стійкість. Необхідно докласти зусиль, щоб доповнити підтримку у сфері захисту елементами розбудови потенціалу та завчасно повідомити про терміни завершення підтримки з чітко визначеною стратегією виходу. Водночас партнерам слід також надавати підтримку в удосконаленні внутрішньої підтримки у сфері захисту та забезпеченні довгострокового, сталого фінансування без необхідності залучення посередників. Одним зі способів досягнення цієї мети є посилення координації та співпраці між МНУО в питаннях обміну ресурсами та інформацією. Тоді прогалини в програмах зможуть бути виявлені заздалегідь, заохочуючи МНУО направляти місцеві організації до інших МНУО зі схожими програмними цілями та діяльністю, зменшуючи ризики потенційних прогалин у фінансуванні. Донори також повинні впроваджувати відповідальні партнерські стратегії, більш доступні процеси подання заявок та гнучкі механізми фінансування. Це підвищить їхню здатність працювати безпосередньо з гуманітарними працівниками в зоні бойових дій.

КОНТАКТИ:

Юлія Тимчик

Координаторка з Підтримки партнерств

ytymchuk@nonviolentpeaceforce.org

Одеса, Україна

*Анонімно